

STOWARZYSZENIE KSIĘGOWYCH W POLSCE
RADA NAUKOWA

ZESZYTY
TEORETYCZNE
RACHUNKOWOŚCI

Vol. 49, NUMER 1

WARSZAWA 2025

Spis treści / Table of contents

Halina Waniak-Michalak, <i>Od Zespołu Redakcyjnego</i>	7
– Editorial	
Dorota Adamek-Hyska, Radosław Pacud, <i>Rachunkowość i sprawozdawczość finansowa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz Funduszu Ubezpieczeń Społecznych</i>	9
– Accounting and financial reporting of the Social Insurance Institution and the Social Insurance Fund	
Anna Dada, Andrzej Dudziński, <i>“Estonian” CIT – reasons for choosing and the effects of taxation in the opinion of representatives of selected enterprises in Poland</i>	29
– „Estoński” CIT – przyczyny wyboru i skutki opodatkowania w opinii przedstawicieli wybranych przedsiębiorstw w Polsce	
Aneta Dzik-Walczak, Maria Ociepa, <i>The relationship between audit committee and audit quality: evidence from companies listed on the Warsaw Stock Exchange</i>	51
– Zależność między komitetem audytu a jakością audytu na przykładzie spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie	
Ireneusz Rosiek, <i>Prawo jednostki sektora finansów publicznych do należności ubocznych w transakcjach handlowych</i>	73
– The right of a public finance sector entity to incidental receivables in commercial transactions	
Z historii rachunkowości / Accounting history	
Małgorzata Czerny, <i>Kipu jako zapis księgowy</i>	89
– <i>Khipu as a bookkeeping record</i>	
Małgorzata Garstka, <i>Zasady rachunkowości w Księstwie Warszawskim – problemy rachunków kas</i>	107
– Principles of accounting in the Duchy of Warsaw – problems with cash accounts	
Mikołaj Turzyński, Adam Kędrzyński, <i>Odzwierciedlenie pracy przymusowej w rachunkowości w okresie II wojny światowej. Przykład przedsiębiorstwa SS Ostindustrie GmbH</i>	123
– Forced labor in accounting during <i>World War II</i> . The case of the company SS Ostindustrie GmbH	
W kierunku umiędzynarodowienia / Towards internationalization	
Marina Đurović, Nikolina Dečman, <i>The impact of digitalization on enhancing business processes in accounting firms. The case of Croatia</i>	145
– Wpływ cyfryzacji na usprawnienie procesów biznesowych w firmach księgowych. Przypadek z Chorwacji	
Yana Glazova, Ganna Kostenko, <i>Analysis of accounting organization in small businesses in Poland and Ukraine: Legal, technological, and economic aspects</i>	163
– Analiza organizacji rachunkowości w małych przedsiębiorstwach w Polsce i Ukrainie: aspekty prawne, technologiczne i ekonomiczne	

Konferencje naukowe w dziedzinie rachunkowości i finansów organizowane przez szkoły wyższe w Polsce w 2025 roku	181
– Scientific conferences in the field of accounting and finance organized by universities in Poland in 2025	
Informacje dla autorów	183
Instructions for authors	201

Rachunkowość i sprawozdawczość finansowa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

DOROTA ADAMEK-HYSKA, RADOSŁAW PACUD

Streszczenie

Cel: Celem głównym artykułu jest rozpoznanie podstaw prawnych rachunkowości oraz zakresu informacyjnego sprawozdań finansowych sporządzanych przez ZUS, w tym w szczególności w zakresie FUS. Celem pomocniczym artykułu jest krytyka przyjętej koncepcji rachunkowości i sprawozdawczości finansowej w obszarze ubezpieczeń społecznych.

Metodyka/podejście badawcze: Obejmuje studia literaturowe pozwalające dokonać wstępnej identyfikacji aktualnego stanu wiedzy w kontekście postawionego celu głównego. Dokonano analizy sfery regulacyjnej dotyczącej rachunkowości i sprawozdań finansowych w obszarze ubezpieczeń społecznych. Przeprowadzono także analizę porównawczo-opisową zebranych materiałów empirycznych (fragmentów dokumentacji polityki rachunkowości oraz sprawozdań finansowych za 2023 r.).

Wyniki: Przyjęte prawnie rozwiązania organizacyjno-finansowe w zakresie systemu ubezpieczeń społecznych w Polsce wymagają dostosowania systemu rachunkowości, w tym sprawozdawczości finansowej, do ustawowego zakresu działalności instytucji ubezpieczeń społecznych zarówno w aspekcie merytorycznym, jak i techniczno-organizacyjnym oraz potrzeb informacyjnych i uprawnień uczestników systemów ubezpieczeń społecznych. Dokonane w 1999 r. przejście z systemu rachunkowości budżetowej ZUS na ogólne zasady rachunkowości wymaga stanowienia szczególnych zasad rachunkowości, dostosowanych do charakterystyki jego działalności oraz odpowiedzialności prawnej za realizację świadczeń w ramach ubezpieczeń społecznych, także w sytuacji braku zrównoważenia FUS środkami budżetu państwa.

Ograniczenia/implikacje badawcze: Podstawowym ograniczeniem badawczym jest niewielka liczba dostępnej literatury dotyczącej specyfiki rachunkowości systemu ubezpieczeń społecznych.

Praktyczne implikacje: Rekomenduje się doprecyzowanie przepisów o rachunkowości w obszarze ubezpieczeń społecznych.

Oryginalność/wartość: Potwierdzono lukę badawczą w zakresie rachunkowości i sprawozdawczości finansowej w obszarze ubezpieczeń społecznych w Polsce. Artykuł stanowi inspirację do dalszych badań autorów w zakresie uznawania, szacowania i prezentowania rezerw ubezpieczeniowych w rachunkowości ubezpieczeń społecznych oraz raportowania zintegrowanego systemu ubezpieczeń społecznych.

Słowa kluczowe: Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, sprawozdanie finansowe, zasady rachunkowości, podmiot rachunkowości.

Abstract

Purpose: The article's primary objective is to identify the legal basis of accounting and the scope of information in financial statements prepared by the Social Insurance Institution (SII), particularly in the Social Insurance Fund (SIF). The article's secondary objective is a critical analysis of the accounting and financial reporting concept adopted by social insurance.

Methodology/approach: A literature review was conducted to identify the current knowledge regarding the primary objective. This was followed by an analysis of the regulatory sphere concerning accounting and financial statements in social insurance, alongside a comparative and descriptive analysis of the collected empirical materials (sections of accounting policies and financial statements for 2023).

Findings: The legally adopted organizational and financial frameworks in the social insurance system require that the accounting system, including financial reporting, align with the statutory activities of social insurance institutions in terms of content, technical, and organizational aspects, as well as the information needs and rights of participants in social insurance systems. The transition from the SII budget accounting system to general accounting principles, which was completed in 1999, necessitated the establishment of specific accounting principles tailored to the unique characteristics of its operations. This adaptation was essential due to the legal responsibility of providing social insurance benefits without relying on state budget allocations to balance the SIF.

Research limitations/implications: The main research limitation is the small body of available literature on specific aspects of accounting in Poland's social insurance system.

Practical implications: It is advisable to provide more detailed accounting regulations in the social insurance system.

Originality/value: The study confirms the research gap in Poland's accounting and financial reporting in the social insurance system. The article inspires the authors to conduct further research in recognizing, estimating, and presenting insurance reserves in social insurance accounting and reporting the integrated social insurance system.

Keywords: Social Insurance Fund (SIF), Social Insurance Institution (SII), financial statement, accounting principles, accounting entity.

“Estonian” CIT – reasons for choosing and the effects of taxation in the opinion of representatives of selected enterprises in Poland

ANNA DADA, ANDRZEJ DUDZIŃSKI

Abstract

Purpose: In light of sparse empirical research, this study aims to identify the factors that made selected enterprises switch to E-CIT (Estonian form of Corporate Income Tax) and to present opinions on the potential effects of choosing this form of taxation.

Methodology/approach: The article examines the following research hypotheses: (1) Estonian CIT is a tool for tax optimization, (2) there is excess liquidity in enterprises taxed with the Estonian CIT, and (3) the funds saved by switching to the Estonian CIT will not be allocated for investments.

Findings: The most common reason, as well as the achieved effect of the respondents' choice of taxation in the form of E-CIT, is tax optimization. An effect in the form of an increase in financial liquidity can also be observed in most of the enterprises surveyed, which in only a few cases contributes to excess liquidity. A significant number of respondents intend to allocate the money saved by switching to E-CIT for investment.

Research limitations/implications: The questionnaire was completed by only 30 respondents. Survey conclusions are sometimes subject to the subjectivity of the answers given.

Originality/value: A form of corporate taxation that may increase the value of cash held and subsequently stimulate decisions to involve capital in economic processes is the taxation of distributed profits, a relatively new topic in Poland. The study provides new knowledge on the causes and possible effects of Polish corporate taxpayers choosing the E-CIT regime.

Keywords: tax, distributed profit tax, lump sum on corporate income, Estonian CIT, Polish tax system.

Streszczenie

Cel: W związku z niedoborem badań empirycznych niniejsze opracowanie ma na celu identyfikację czynników, które wpłynęły na decyzje przedstawicieli wybranych przedsiębiorstw o przejściu na E-CIT (estońska forma podatku dochodowego od osób prawnych) oraz zaprezentowanie opinii odnośnie do potencjalnych skutków wyboru tej formy opodatkowania.

Metodyka/podejście badawcze: W artykule są weryfikowane następujące hipotezy: estoński CIT stanowi narzędzie optymalizacji podatkowej, w przedsiębiorstwach opodatkowanych estońskim CIT-em występuje nadpłynność finansowa, środki zaoszczędzone dzięki przejściu na estoński CIT nie będą przeznaczane na inwestycje.

Wyniki: Najczęstszą przyczyną, jak i uzyskanym efektem, wyboru przez respondentów opodatkowania w formie E-CIT jest optymalizacja podatkowa. W większości badanych przedsiębiorstw można zauważyć także efekt, w postaci wzrostu płynności finansowej, który tylko w nielicznych przypadkach przyczynia się do wystąpienia nadpłynności. Znacząca część respondentów zamierza przeznaczać środki pieniężne zaoszczędzone dzięki przejściu na E-CIT na inwestycje.

Ograniczenia/implikacje badawcze: Kwestionariusz ankiety wypełniło 30 respondentów. Należy także zaznaczyć, że wnioski z badań ankietowych są czasami obciążone subiektywizmem udzielanych odpowiedzi.

Oryginalność/wartość: Formą opodatkowania przedsiębiorstw, która przypuszczalnie stymuluje decyzje o zaangażowaniu kapitału w procesy gospodarcze, może być opodatkowanie zysków dystrybuowanych. W Polsce tematyka ta stanowi nowość. Przeprowadzone badanie dostarcza nowej wiedzy odnośnie do przyczyn i możliwych skutków wyboru przez polskich podatników (będących osobami prawnymi) opodatkowania w formie estońskiego CIT.

Słowa kluczowe: podatek, podatek od zysków dystrybuowanych, ryczałt od dochodów spółek, estoński CIT, polski system podatkowy.

The relationship between audit committee and audit quality: evidence from companies listed on the Warsaw Stock Exchange

ANETA DZIK-WALCZAK, MARIA OCIEPA

Abstract

Purpose: This study investigates whether the presence of an audit committee, the characteristics of the audit committee, and the use of internal audits are linked to higher quality external audit services, approximated by auditor fees. The analysis is conducted in the light of economic theories, including agency theory, transaction cost theory, and the resource-based view.

Methodology/approach: Polish companies listed on the Warsaw Stock Exchange are examined. The sample covers the period 2019–2020. Econometric models for panel data,

allowing individual effects to be considered, were estimated. To overcome heteroscedasticity, the GLS method was used.

Findings: Our results reveal the significant influence of audit committee attributes on audit fees. We find that the expertise of audit committee members is related to lower audit fees. Knowledge in the field of finance and accounting was significant, as was familiarity with the industry. Internal audits were also found to be relevant. Companies with an internal audit unit usually pay less for external audits. The positive effect of audit committee independence on audit quality is confirmed.

Research limitations/implications: Our findings offer significant insights for regulators, policymakers and professionals regarding the role of audit committees in external audit quality.

Originality/value: Our unique dataset is undoubtedly a strength of the paper.

Keywords: audit committee, corporate governance, expertise, external audit fees, internal audit.

Streszczenie

Cel: Celem artykułu jest ustalenie, czy występowanie komitetu audytu, charakterystyka komitetu audytu i korzystanie z audytu wewnętrznego są powiązane z wyższą jakością usług audytu zewnętrznego mierzoną wynagrodzeniem biegłego rewidenta. Analizę przeprowadzono w świetle teorii ekonomicznych, w tym teorii agencji, teorii kosztów transakcyjnych i teorii zasobowej.

Metodyka/podejście badawcze: Badaniem objęto polskie spółki notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. Próba obejmuje lata 2019–2020. Oszacowano modele ekonometryczne dla danych panelowych, pozwalające na uwzględnienie efektów indywidualnych. W związku z problemem heteroskedastyczności zastosowano metodę GLS.

Wyniki: Uzyskane wyniki wskazują na istotną zależność między atrybutami komitetu audytu a wysokością wynagrodzenia za badanie sprawozdań finansowych. Stwierdzamy, że wiedza specjalistyczna członków komitetu audytu jest związana z niższymi opłatami za badanie. Wiedza z zakresu finansów i rachunkowości okazała się istotna, ale ważna jest również znajomość branży. Audyt wewnętrzny również okazał się znaczący. Spółki, w których istnieje jednostka audytu wewnętrznego, zazwyczaj płacą mniej za audyt zewnętrzny. Potwierdzono pozytywny związek między niezależnością komitetu audytu a jakością audytu.

Ograniczenia/implikacje badawcze: Przeprowadzone badanie pozwala na sformułowanie wniosków istotnych dla organów regulacyjnych, decydentów i podmiotów rynkowych, dotyczących roli komitetu audytu w jakości audytu zewnętrznego.

Originalność/wartość: Unikatowy zestaw danych, który został wykorzystany, jest niewątpliwie mocną stroną artykułu.

Słowa kluczowe: komitet audytu, ład korporacyjny, wiedza specjalistyczna, opłaty za audyt zewnętrzny, audyt wewnętrzny.

Prawo jednostki sektora finansów publicznych do należności ubocznych w transakcjach handlowych

IRENEUSZ ROSIEK

Streszczenie

Cel: Celem artykułu jest ustalenie, czy jednostki sektora finansów publicznych w Polsce naliczają rekompensaty za koszty odzyskania należności w transakcjach handlowych i sprawdzenie, czy stwarza to ryzyko naruszenia dyscypliny finansów publicznych. Wątpliwości w tym zakresie wzmocnił wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (TSUE, C-327/20).

Metodyka/podejście badawcze: Aby osiągnąć cel badawczy, sformułowano trzy pytania badawcze: (1) czy jednostki sektora finansów publicznych naliczają rekompensaty za koszty odzyskania należności? (2) czy wskutek wyroku TSUE (sygn. C-327/20) jednostki zaprzestały naliczania rekompensat? (3) czy wysokość kwot naliczanych rekompensat rodzi ryzyko odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych (przekraczają tzw. kwotę minimalną)? Ustaleniu odpowiedzi posłużyła ankieta skierowana do losowo wybranych jednostek samorządu terytorialnego, realizujących zadania powiatu. Badanie obejmowało lata 2019–2023.

Wyniki: W co najmniej 37,5% jednostek objętych badaniem przyjmuje się wykładnię przepisów, w której jednostkom sektora finansów publicznych przypada prawo do rekompensaty. Skutkiem wyroku TSUE nie jest powszechne zaprzestanie naliczania rekompensat przez jednostki sektora finansów publicznych. Jeżeli do takiego wyśięgowania dochodziło, to dotyczyło to opłat za wieczyste użytkowanie, a nie wszystkich transakcji handlowych, w których wierzycielem była jednostka. Przeciętna roczna wartość naliczanych rekompensat w jednostkach przekracza kwotę minimalną, przyjętą w przepisach o dyscyplinie finansów publicznych, co rodzi ryzyko naruszenia dyscypliny finansów publicznych.

Ograniczenia/implikacje badawcze: Wiele jednostek nie korzysta z prawa do rekompensaty. Zastosowana metoda badawcza nie pozwala jednak autorytatywnie stwierdzić, że jednostki nienaliczające rekompensaty uważają, że przepisy prawa im takiego prawa nie przyznają. Kwestia ta nie była jednak celem badań zaprezentowanych w artykule.

Oryginalność/wartość: Badanie pozwoliło poznać praktykę jednostek sektora finansów publicznych w Polsce dotyczącą naliczania należności ubocznych w transakcjach handlowych i ocenić wpływ wyroku trybunału sprawiedliwości UE w tym zakresie.

Słowa kluczowe: rachunkowość budżetowa, rekompensata za koszty odzyskania należności, transakcje handlowe, wieczyste użytkowanie.

Abstract

Purpose: The aim is to determine whether public finance sector entities in Poland charge compensation for debt recovery costs and to verify if this practice poses a risk of violating public finance discipline. Concerns regarding this issue were reinforced by a European Court of Justice Judgment (C-327/20).

Methodology/approach: To achieve the research objective, three research questions were formulated: (1) do public finance sector entities charge compensation for recovery costs? (2) have entities ceased calculating compensation as a result of the ECJ Judgment? (3) does the amount of calculated compensations pose a risk to public finance discipline? Answers were obtained through a survey addressed to randomly selected local government units. The study covered the period 2019–2023.

Findings: In at least 37.5% of the surveyed units, interpretations of the provisions accept that public finance sector entities have the right to compensation. The ECJ Judgment did not result in a widespread cessation of compensation calculation by public finance sector entities. However, the average annual value of calculated compensations exceeds the minimal amount accepted in public finance discipline regulations, posing a risk of disciplinary responsibility.

Research limitations/implications: Many units do not charge compensation. However, determining whether they have the right to charge the compensation was not within the scope of this article's research focus.

Originality/value: The study provides insights into practices among public finance sector entities in Poland regarding the calculation of incidental claims in commercial transactions and assessing the impact of the ECJ's Judgment.

Keywords: budgetary accounting, debt recovery costs compensation, commercial transactions.

Z historii rachunkowości / Accounting history

Kipu jako zapis księgowy

MAŁGORZATA CZERNY

Streszczenie

Cel: Ustalenie roli kipu jako zapisu księgowego, opartego na informacjach liczbowych, w świetle dotychczasowych badań nad pismem węzłkowym, tj. systemem sznurków wiązanych, używanych do prowadzenia dokumentacji i komunikacji przez lud Inków w okresie przedkolumbijskim.

Metodyka/podejście badawcze: Analiza opisowa i studium literatury tematu, metody interpretacji i objaśniania.

Wyniki: Ustalono, że pod względem formy, stosowanych rodzajów zapisu i prezentacji informacji w nim zawartych, kipu stanowi przykład zapisu nie tylko arytmetycznego, ale także księgowego, a sposoby jego wykorzystania świadczą o istnieniu zestandaryzowanego systemu prezentacji oraz przesyłania informacji księgowych, wykorzystywanego w celach zarówno rejestracji danych, jak i kontroli.

Ograniczenia/implikacje badawcze: Bibliografia obejmuje głównie literaturę etnograficzną, z uwagi na skromną liczbę źródeł o charakterze ekonomicznym.

Oryginalność/wartość: Artykuł przedstawia mało rozpoznane na gruncie krajowym zagadnienia z zakresu historii rachunkowości, badając pismo węzłkowe z perspektywy wiedzy rachunkowej i nauki o zarządzaniu.

Słowa kluczowe: kipu, ewidencja, system księgowości, rachunkowość, zarządzanie zasobami, kodowanie danych.

Abstract

Purpose: To determine the role of khipu as an accounting record, based on numerical information, in light of current research on khipu (as a system of knotted cords used for record-keeping and communication by the Inca people in the pre-Columbian period).

Methodology/approach: This study employs a descriptive analysis and literature review, utilizing methods of interpretation and explanation.

Findings: In terms of form, types of records used, and the presentation of information contained therein, khipu is an example of not only arithmetic but also accounting records. The methods by which it was utilized demonstrate the existence of a standardized system of presenting and transmitting accounting information used for data registration and control purposes.

Research limitations/implications: The analysis is limited to only a few of the best-preserved archaeological discoveries. In the theoretical part, the considerations are based mainly on ethnographic literature due to the limited number of economic sources.

Originality/value: The article presents little-recognized issues in the history of accounting, examining khipu from the perspective of accounting knowledge and management science.

Keywords: khipu, record-keeping, bookkeeping system, accounting, resource management, data encoding.

Zasady rachunkowości w Księstwie Warszawskim – problemy rachunków kas

MAŁGORZATA GARSTKA

Streszczenie

Cel: Celem artykułu jest przedstawienie zasad rachunkowości wykorzystywanych w Księstwie Warszawskim (1807–1815) wraz z podaniem argumentacji na rzecz tych zasad.

Metodyka/podejście badawcze: Zastosowana została analiza źródeł, przegląd opracowań według zagadnień związanych z ustrojem Księstwa, analiza i uporządkowanie tematyczne i chronologiczne informacji pozyskanych z Archiwum Głównego Akt Dawnych.

Wyniki: Ustalono, że przy rozliczaniu nieprawidłowości w rachunkowości w Księstwie Warszawskim, w związku z przejściem rachunków od urzędników pruskich, stosowano następujące kryteria i zasady rachunkowości, w tym etyki: uzgodnienia stanów zamknięcia i otwarcia, prawidłowości dowodów księgowych, zachowania czystości zapisów przy poprawianiu błędów, wyższości treści nad formą, istotności, kontroli wewnętrznej, odpowiedzialności, kompetencji zawodowych i właściwej organizacji rachunkowości.

Praktyczne implikacje: Uświadomienie księgowym umocowania historycznego pewnych zasad stosowanych współcześnie i podkreślenie rangi, jaką do nich przykładano w czasach, w których prowadzenie rachunków było trudne organizacyjnie. Może to wzmocnić szacunek obecnych księgowych dla tych zasad i utwierdzić w ich znaczeniu oraz konieczności przestrzegania.

Oryginalność/wartość: W artykule dokonano wglądu w historyczne dokumenty z czasów Księstwa Warszawskiego. Przedstawione zostały zasady, jakie wówczas stosowano w rachunkowości i na ile były one tożsame z obowiązującymi obecnie, a także wskazano problemy związane z ich przestrzeganiem.

Słowa kluczowe: zasady rachunkowości, Księstwo Warszawskie, rachunki kas, nieprawidłowości.

Abstract

Purpose: The aim of the article is to present the accounting principles used in the Duchy of Warsaw (1807–1815) and to provide arguments that support these principles.

Methodology/approach: The methodology involves analyzing historical sources, conducting a literature review organized by substantive issues related to the system of the Principality, and analyzing thematic and chronological arrangements of information obtained from the Central Archives of Historical Records.

Findings: When settling accounting irregularities in the Duchy of Warsaw during the takeover of accounts from Prussian officials, the following accounting criteria and principles, including ethics, were applied: reconciliation of closing and opening states, correctness of accounting documents, maintaining clean entries when correcting errors, prioritizing content over form, materiality considerations, internal control measures, responsibility, professional competency requirements, and proper organization within accounting practices.

Practical implications: The article will make accountants aware of the historical basis of certain principles used today and highlight the importance attached to them in times when keeping accounts was organizationally difficult. This can reinforce current accountants' respect for these principles and reinforce their importance and need to be followed.

Originality/value: The article provides valuable insights into historical documents from the Duchy of Warsaw. It shows what rules were used and whether they were the same as today while highlighting problems with compliance.

Keywords: accounting principles, Duchy of Warsaw, cash accounts, irregularities.

Odzwierciedlenie pracy przymusowej w rachunkowości w okresie II wojny światowej. Przykład przedsiębiorstwa SS Ostindustrie GmbH

MIKOŁAJ TURZYŃSKI, ADAM KĘDRZYŃSKI

Streszczenie

Cel: Celem artykułu jest zbadanie odwzorowania pracy przymusowej w systemie rachunkowości na przykładzie przedsiębiorstwa OSTI (SS Ostindustrie GmbH) oraz analiza, interpretacja i ocena regulacji rachunkowości w tym przedsiębiorstwie.

Metodyka/podejście badawcze: W artykule zastosowano metodę historyczną polegającą na badaniu źródeł o charakterze archiwalnym. Podejście badawcze zastosowane w artykule wykorzystuje teorie społeczne Achille Mbembego (nekropolityki, postkolonializmu).

Wyniki: W wyniku badania ustalono, że pracownik przymusowy był traktowany jako zasób podlegający zużyciu, którego kresem była śmierć. Ideologia nazistowska angażowała rachunkowość, co ułatwiało maksymalizację jej niszczycielskiego zasięgu. Podkreślono także znaczenie funkcji rozliczeniowej rachunkowości w strukturach SS.

Ograniczenia/implikacje badawcze: Głównym ograniczeniem badawczym jest niewielka liczba zachowanych materiałów archiwalnych dotyczących rachunkowości w przedsiębiorstwie OSTI.

Praktyczne implikacje: Wyniki badań stanowią wkład do rozwoju dalszych interdyscyplinarnych badań na pograniczu dyscyplin prawa, rachunkowości, historii gospodarczej, ekonomii i finansów nad zjawiskami pracy przymusowej.

Oryginalność/wartość: W artykule użyto nowatorskiej ramy teoretycznej Achille Mbembego, przy zastosowaniu której przedstawiono rachunkowość przedsiębiorstwa OSTI oraz interdyscyplinarne podejście do zagadnień pracy przymusowej.

Słowa kluczowe: rachunkowość, Generalne Gubernatorstwo, nekropolityka, praca przymusowa.

Abstract

Purpose: The aim of the paper is to examine the representation of forced labor in the accounting system and to analyze, interpret, and evaluate the accounting regulations of the company Osti (SS Ostindustrie GmbH).

Methodology/approach: The historical method is used, which comprises researching archival sources. The research employed Mbembe's social theories (i.e., the concepts of necropolitics and postcolony).

Findings: The study establishes that a forced laborer was treated as a resource, subject to consumption, which ended in death. Nazi ideology involved accounting, which helped maximize its destructive reach. The importance of the clearing function of accounting is also emphasized.

Research limitations/implications: The basic research limitation is the small number of preserved archival materials concerning Osti's accounting regulations.

Practical implications: The research contributes to the development of further interdisciplinary research on the phenomena of forced labor at the intersection of law, accounting, economic history, economics, and finance.

Originality/value: The article uses the original theoretical framework of Achille Mbembe, which constitutes a useful approach to Osti accounting. It also opens an interdisciplinary field regarding the issues of forced labor.

Keywords: accounting, General Government, necropolitics, forced labor.

W kierunku umiędzynarodowienia / Towards internationalization

---

The impact of digitalization on enhancing business processes in accounting firms. The case of Croatia

MARINA ĐUROVIĆ, NIKOLINA DEČMAN

Abstract

Purpose: The push to digitalize accounting firms is driven partly by legislative requirements, which mandate the submission of financial and other reports using digital certificates and signatures as stipulated by laws and regulations. Additionally, accounting firms are proactively adopting various technological solutions to optimize their business processes, reduce costs, and expand the range of services they offer to clients. This research aims to determine the extent to which accounting firms are digitizing their business processes and whether they recognize the benefits of this digitalization.

Methodology/approach: Data on the digitalization of accounting firm operations was collected through an online questionnaire. Multiple regression analysis with IBM SPSS v27 software were used to test the correlation of variables. The methodology also incorporated Wilcoxon signed-rank test and descriptive statistics.

Findings: The research indicates a correlation between digitalization and improved business processes in accounting firms. Despite efforts to fully digitize their operations, accounting firms are still more focused on digitizing the services they provide to their clients rather than their own internal business processes.

Research limitations/implications: The subjectivity inherent in questionnaires can pose a limitation to this research, as responses may be influenced by the respondents' personal perceptions and biases. To address this, we carefully designed the questionnaire to reduce ambiguity and ensure clarity.

Originality/value: The results indicate a continuous process of implementing technological innovations in the accounting industry. The research emphasizes the need for legislative involvement in simplifying digital transformation and integrating legislative databases.

Keywords: accounting firms, accounting profession, digitalization of business, digitalization of accounting, digital transformation.

Streszczenie

Cel: Dążenie do cyfryzacji firm księgowych jest częściowo spowodowane wymogami prawnymi, które nakazują składanie sprawozdań finansowych i innych raportów przy użyciu cyfrowych certyfikatów i podpisów zgodnie z przepisami ustawowymi i wykonawczymi. Ponadto firmy księgowe proaktywnie wdrażają różne rozwiązania technologiczne w celu optymalizacji procesów biznesowych, obniżenia kosztów i rozszerzenia zakresu usług oferowanych klientom. Niniejsze badanie ma na celu określenie, w jakim stopniu firmy księgowe digitalizują swoje procesy biznesowe i czy dostrzegają korzyści płynące z tej cyfryzacji.

Metodyka/podejście badawcze: Dane dotyczące cyfryzacji działalności firm księgowych zostały zebrane z wykorzystaniem kwestionariusza online. Do testowania korelacji zmienionych zastosowano analizę regresji wielokrotnej za pomocą oprogramowania IBM SPSS v27. Metodologia obejmowała również test Wilcozona i statystykę opisową.

Wyniki: Przeprowadzone badania wskazują na związek między cyfryzacją a usprawnieniem procesów biznesowych w firmach księgowych. Pomimo wysiłków zmierzających do pełnej cyfryzacji swoich operacji firmy księgowe nadal bardziej koncentrują się na cyfryzacji usług, które świadczą swoim klientom, niż na własnych wewnętrznych procesach biznesowych.

Ograniczenia/implikacje badawcze: Subiektywizm nieodłącznie związany z kwestionariuszami może stanowić ograniczenie dla tego badania, ponieważ na odpowiedzi mogą mieć wpływ osobiste spostrzeżenia i uprzedzenia respondentów. Aby temu zaradzić, starannie zaprojektowano kwestionariusz w celu zmniejszenia dwuznaczności i zapewnienia jasności.

Oryginalność/wartość: Wyniki badań wskazują na ciągły proces wdrażania innowacji technologicznych w branży księgowej. Badania podkreślają potrzebę zaangażowania ustawodawcy w uproszczenie transformacji cyfrowej i integrację legislacyjnych baz danych.

Słowa kluczowe: firmy księgowe, zawód księgowy, cyfryzacja biznesu, cyfryzacja rachunkowości, transformacja cyfrowa.

Analysis of accounting organization in small businesses in Poland and Ukraine: Legal, technological, and economic aspects

YANA GLAZOVA, GANNA KOSTENKO

Abstract

Purpose: The main objective of the study is to analyze and compare accounting organization models in small businesses in Poland and Ukraine using various types of software. It is done from an organizational and economic perspective. The study aims to identify the benefits, challenges, and opportunities that business owners encounter when organizing accounting in each country.

The methodology/approach: The study uses both quantitative and qualitative methods. The quantitative analysis relies on data collected and processed by the statistical offices of Poland and Ukraine. The qualitative analysis involves reviewing legal frameworks, literature, and internet sources, as well as conducting user surveys.

Findings: The study identified approaches to organizing accounting, as well as common and distinct elements in the legal, organizational, and technological aspects of accounting. The results provide a better understanding of the factors that influence the effective implementation and use of different accounting approaches. This information will be helpful for companies planning to implement or update software applications when expanding operations in specific countries.

Research limitations/implications: The article contributes further in-depth research that documents the challenges in developing and adapting technological solutions in the area of accounting organization in Poland and Ukraine.

Originality/value: Ukraine is steadily moving towards integration with the European Economic Area. The article addresses a significant and contemporary topic – the process of organizing accounting activities for companies seeking new markets and trying to integrate with another country.

Keywords: financial accounting, computerized accounting, accounting organization, joint ventures, information space of enterprise, ICT (information and communication technologies).

Streszczenie

Cel: Głównym celem artykułu jest przeanalizowanie i porównanie modeli organizacji rachunkowości z wykorzystaniem różnych rodzajów rozwiązań programowych w małym biznesie w Polsce i Ukrainie z perspektywy organizacyjno-ekonomicznej. Przeprowadzone badanie ma na celu określenie korzyści, wyzwań i możliwości, które pojawiają się u przedsiębiorców w procesie organizacji rachunkowości w każdym z krajów.

Metodyka/podejście badawcze: Badanie opiera się na połączeniu metod ilościowych i jakościowych. Analiza ilościowa opiera się na danych zebranych i przetworzonych przez urzędy statystyczne Polski i Ukrainy. Analiza jakościowa obejmuje przegląd ram prawnych, literatury przedmiotu oraz źródeł internetowych, a także ankietowania użytkowników.

Wyniki: Przeprowadzone badanie wyznaczyło podejścia do organizacji rachunkowości, a także wspólne i różne elementy w prawnej, organizacyjnej i technologicznej sferze księgowości. Wyniki badania pozwalają lepiej zrozumieć czynniki wpływające na skuteczne wdrażanie i wykorzystanie różnych podejść do księgowości i mogą być przydatne dla firm planujących wdrożenie lub aktualizację rozwiązań programowych w kontekście migracji lub rozszerzenia działalności w określonych krajach.

Ograniczenia/implikacje badawcze: Artykuł stanowi wkład w dalsze pogłębione badania w celu dostarczenia wyzwań przy opracowywaniu i dostosowywaniu rozwiązań technologicznych w obszarze organizacji księgowości w Polsce i Ukrainie.

Oryginalność/wartość: Ukraina pewnie zmierza w kierunku integracji z Europejskim Obszarem Gospodarczym. W artykule podjęto istotny i aktualny temat – proces organizacji działalności księgowej przedsiębiorstw poszukujących nowych rynków i próbujących zintegrować się z innym krajem.

Słowa kluczowe: rachunkowość finansowa, rachunkowość komputerowa, organizacja rachunkowości, wspólne przedsiębiorstwa, przestrzeń informacyjna przedsiębiorstwa, technologie informacyjne i komunikacyjne (ICT).